

LO MEU JARDÍ

(RECORDS DE NCY.)

(*Acabament*)

III.

Ella y jo 'ns creyam durho molt confitat, com sempre s' ho creuen fins los estimats mes experts, y ja tot lo poble 'n parlava. Aixís, un dia, la meva mare 'm cridá pera preguntarme, mitj ribent, si era cert aquell rum-rum. Tractí de negarlo, pero tota la sang m' exí á las galtas á trahirme. Mas tias eran presents, y aquella delació arrancá á totes tal esclat de riallas que 'm foragitá fins al punt de que, perdent tot respecte, vaig cridar com hauria pogut ferho un home contradit:

—Donchs, sí, es veritat, l' estimo y será ella, ella y ningú més.—

No cal dir com seria acullida semblant afirmació en boca d' un noy de setze anys. La passió de riure's convertí en deliri, y jo no podent sufrir tant d' afront, vaig eixir furiós, sens trobar més consol que 'l de repetirme tossudament: «será ella, sí, será ella y ningú més.» Y com la mare vessa tot lo tresor d' amor damunt del fill que va à morir, jo vaig estimarla á 'n *ella* tot aquell dia.

¡Ah, quan va eixir tota sola al terradet! Aquell dia sí que vaig parlar!

—T' estimo, t' estimo, t' estimo ¿ho sents?—diguéren mos llabis, pressuts com si corressen naufragi, los ulls fora del cap, la mà clavada

al cor. Y, are — torneu á riure — vaig pensar interiorment, com si hagués assegurat ja per sempre més la nostra boda.

Ab tot aixó s' acabá 'l curs y pel setembre tinguí de marxar á Barcelona á fer lo darrer any de batxillerat. ¡Quin dol, Senyor, quin dol! Abandonar per primera volta la meva mare, la casa payral, lo teatre de tots los goigs de la meva infantesa, lo meu bressol, lo meu llit, lo meu jardí, aquelles flors regadas ab la suhor del meu front, perdre de vista aquell terradet, allunyarme de la meva amor, d' aquella qu' havia d' esser meva y de ningú més! La ciutat de Barcelona, pera mi desconeguda encare, qué negra, qué trista se m' oferia en canvi dels esplendors presents y de l' aureola qu' irradiavan mos re-corts! A *ella* li vaig dir:

— Me 'n vaig per forsa, me 'n vaig com un desterrat, lo meu esperit queda aquí, entre aquestas flors, lo teu recòrt no m' abandonará un moment; pero escriume, si no m' escrius l' anyoransa 'm matarà — Y dues llàgrimas rubentas se m' escolaren cara avall.

— Sí, l' escriuré — respongué ella, tota commosa; més no sé si per pressentiment profètic de dona ó pel temor natural de perdre alló que un més s' estima, afegí: — Pero, ay, prou te cansarás tu ben aviat de respóndrem. Tan lluny, tan temps, tantas distraccions, tantas noyas més macas que jo...

Y al arribar aquí se li nuá la gola, fugí ab los ulls entelats y jo tinguí de córrer á amagarme pera plorar á raig fet.

— Ella, ella y ningú més — vaig repetir encare cent voltas entre 'l singlot del plor.

IV.

Y 'l meu jardí, abandonat á la bona ventura, sens una ma piadosa que 'l regués, que 'l cavés, que 'l replantés, sostingué encara tot l' esclat enlluernador d' un copiós esplet, pera rébrem quan las vagas del estiu.

Mogut com per un cop d' agrahiment, lo vaig cuidar alguns dias; pero ben prompte semblà que 'm queya demunt una fredor espan-tosa. Un silenci ensopidor havia corprés á tot aquell vehinat; las casas me sembláren com may pobres y lletjas, lo clos descrostonat desco-bría trossos de mahó que rajaven sang viva, lo sol donava claror

gropa, los nens, que compareixian allá á las cinch, m' apareixian figures de cera dotadas de moviment feixuch, las modistetas, malfardats maniquíns de modas passadas, y *ella*... ella una flor desfullada, digna no més de guardarse en las planas d' un llibre de memorias.

Pobre noya, ho havia endevinat: tan lluny, tan temps...! Los primers frets d' un hivern de ciutat bastáren á congelar tota la tendra ilusió d' aquell ignoscent idili. Ressucitarlo era tan temerari com esperar qu' en lo meu jardí tornessen á esclatar las flors passadas... ¿qué dich? ni voler que las novas tinguessen iguals flayres, iguals colors, igual encís.

Ella va trobar la mitja taronja que li guardava l' destí, com jo més tart la meva, y si algun dia ha tornat al terradet y ha vist aquell jardí ab la glorieta enderrocadà per las enredaderas que s' apilan escabelladas demunt del trinxat fustam, la rústega barana assí y allá desfeta, l' agràm ensenyorintse de caminals y quadros, jo crech qu' eix fossar de nostras ilusions ha d' entendrirla com á mi mateix, jo crech que, sens escrúpuls de fidelitat, m' acceptaria agradosa una de las floretas que, com nostres bells recorts, pugnan allí encare per aixecar lo cap entre l' brossam que las ofega.

NARCÍS OLLER.

RETAULE

(Caritat cristiana.)

I.

En los dias de disbauxas
fá 'l seu curs la *Bona Mort* (1)
y entre renechs y blasfemias
també 'ls sants llur professó.
Prou voldria 'l mon trencarla,
mes Jesús es qui no ho vol.
¡Si fins d' àngels las petjadas
veure 'ns deixa en nostre llot!
Jo encar' sento 'l batre d' alas
del qui al cel emprengué 'l vol
fa sis anys, llegant à un claustre
de una màrtir lo sant cos.
— Com mos ulls llagrimenaren
llegint tanta abnegació,
com la escrich també ab mà trémola,
si pogués conmoure 'ls cors
t' enviaria aquesta onada
Germana del Bon Socós!

II.

Una tarde de Setembre
de un Mas de Fransa, en lo Cher,
sortia ab cinch criaturetas
Na Sor Simplicia à passeig.
Amor de tots, y 'l de mare
sentia fins per un d' ells,
que vetllá en sa malaltia
encare convalescent.
Alegroys, à sas faldillas

(1) Confraría del mateix nom, molt antiga en Barcelona.

agafats, dos colomets
dels dits pêndreli volian
envejosos que 'ls hagués.
Al capdevall de la arbreda
arribats, saltant, ribent
á entrar en un bosch anavan
quan la nena á un gos vegé.
Los ulls de tots s' hi clavaren:
erissat tenia 'l pel.
Ella 'ls maná ferse enrera
y 'l cá d' un bot cap al nens.
Al udol ronch y sinistre
comprengué 'l perill dihent:
— Fugiu, tots; fugiu depressa! —
y deixá aná als colomets.
¡Qui en aquell instant copiarde
hagués pogut, quan al cel
tranquila los ulls girares
bella mártir del deber!
En lo Colisseu de Roma
los cristians dels primers temps
á las feras esperavan,
mes tu hi anares de dret.
Curta fou la lluyta horrible!
Ab las mans entre las dents
de la mossegayre bestia;
de baba y de sanch rublerts
aqueells dits, que 'ls mals curavan,
com brodavan fils d' argent.
— ¡Fugiu! — sempre repetia
ab son cos per parapet.
— ¡Entre 'ls arbres! que no us vegí.
¡Pel camí ral no passea! —
Mes los brassos de la verge
y ay tan suhaus pera 'ls sufrents!
del animal no podian
resistir la empenta mes.
Las camas li flauejaren
y anava á caure: — ¡Deu meu,
dáume la forsa que m manca! —
abrahonantsi digué.
Com los de un espirt maligne
brillaren los ulls vermells
del cá, que 'ls ulls de la santa
més resistir no pogué.
Feu un esfors, y emportântsen
lleneas de sa blanca pell,
en l' espés bosch s' endinsava
llensant un udol ferest.

III.

Dels colomets la tornada,
y dels noyets lo plorar
anunci de la desgracia
fou pels senyors del Palau.
¡Quin cor trencat no s' hauria
vehent á la monja arriavar
en creu los brassos, plorosa,
de las mans regalant sanch!
Al acte del sacrifici
fins la dolor dominá.
¡Senyor, si suháreu sanch y aygua
be una santa pot plorar!
— ¡Deu ho ha permés! — tan sols deya:
— ¡Que 's fassa sa voluntat! —
Tot eran plors y tot llàgrimas;
mes, sa emoció dominant,
la mestressa 'ls ordres dona
mentres comensa á curar.
Volant en busca de un metje
vá un cotxero: un altre criat
un parte á un doctor de fama,
de París, á tirar vá:
y un altre, sens que li digan,
ensella 'l millor cavall,
y á un xuclador de feridas
vá entre 'ls pastors á cercar.
Quan lo metje de la vila
la veu diu: — Perill no n' hi ha,
més per precaució, germana,
ab ferro s' han de cremar
aquestas disset dentadas.
¡Valor! — ¡Deu me 'n donará!
¡Massa veig que estich perduda!
No 'm pretengáu enganyar.
Aqui las mans vos entrego;
féu, Senyor, lo que vulgau. —
Y senyántse avans ab ellas
per un sufriment mes gran
se prepara. Lo ruhent ferro,
la olor de cremada carn
no interrompen sa pregaria,
com si, del cos separat
son esperit, de la escena
fos tan sols un espectant,
— Senyor, en est jorn de proba
mon cor vos deu regraciàr
pus de mi, indigna, us servireu

per salvar á aquets infants,
 Daume per patir coratje
 y d' esperansa algun raig
 perché pressento que causa
 será de ma mort est mal.—
 Si hagués sabut que après d' ella,
 embestint á altres, sembrat
 lo terror en la comarca
 havia 'l gos, fins que á las mans
 d' un brau cassadòr moria,
 y que 'l metge y 'l manescal
 verí de rabia trobaren
 en sa baba y en sas carns...
 ¡Ella, qu' encar' consolava
 en las clarianas del mal
 als qui estavan á sa espona
 y als nens, un xich allunyats!
 Mes ay! los somnis trahían
 á aquell cor angelical,
 pus veya en ells cans rabiosos,
 y fins semblava udolar.

IV.

Del seu convent en la celda
 fa vint dias que fa llit
 de la Caritat la heroïna,
 l' àngel dels malalts. París
 de sas obras serva encare
 recorts que 'l temps va estargint,
 y al convent per sabern novas
 acuden pobres y richs.
 Tots contan com exercia
 son ministeri sublim,
 com, ensemps que lo cos, l' ànima
 savia també guarir:
 com si pel cel inspirada
 fos ésta filla del Crist,
 curava als malalts tocantlos
 tan solzament ab sos dits.
 May vá netejá una llaga,
 ni envené un tros, sens que humil
 no fés á Deu sa pregaria,
 á las que sempre atrubuí
 sas curas miraculosas
 y lo consol dels espirts.
 Mes jay! los raigs d' esperansa
 s' anavan enterbolint.

Després de bascas y vòmits
 aquell mirar repulsiu
 á tot líquit, fins al veure
 d' una cullereta 'l brill,
 pressagiavan del martiri
 lo terme fatal y trist.
 Deu li havia en sos designis
 fixat lo jorn. Lenitiu
 dels sufriments tan sols foren
 las oracions dels amichs
 los resos, missas, novenas,
 en los convents de Paris
 y en las casas que en tot Fransa
 la Congregació establí.
 ¡Santa Teresa! En ta diada
 tu la reixa vas obrir
 porque pogués de sa gábia
 volar l' àu al Paradís!
 Creyent impura á sa boca
 pera rebre á Jesuchrist,
 lo Sant Sacrament portàrentli
 en la celda, y sobre 'l llit
 agenollantse, á un SantCristo
 donant un bés, digué aixís:
 — Senyor, quant vos oferia
 vos ho torno are á oferir.
 Ja está fet lo sacrifici:
 mes si un consemblant perill
 á aquells nens, que tan estimo,
 amenassés, com ho fiu,
 per defensals m' alsaria
 afrontant mes greu patir.
 Feu, Senyor, pus per ells moro
 que 's salvi llur espir.
 Pregáu per mi, germanetas,
 sens acostarvos al llit:
 no voldria que ma boca
 fes lo que lo cor no 'm diu:—
 Y á la creu sempre abrassada,
 sens una queixa morí.

DAMÀS CALVET.

LA COVA SIMANYA

SSENT la montanya de Sant Llorens del Munt un dels miradors més elevats de Catalunya; es regular que tinga cert atractiu pera aquellas personas naturalment inclinadas á estudiar ó contemplar las grandesas de la naturalesa, ahont tan marcada s'hi veu la ma del Omnipotent. Aqueix desitj en mí fou extremat, tant més, quan una jove fantasia 'm feya veure ilusions encastelladas sobre l' areny de cap certesa. Vingué 'l dia en que vaig satisfyer la meva curiositat, pujant dalt de la montanya y explayant ma vista, frenética per contemplar lo que tantas vegadas somniava. Fer vida sedentària en aquellas alturas, m' era impossible; per lo que, ab quatre dias d' estarhi, pogué recorrer bon tros de la cinglera; visitant, entre otras, la cova Simanya, de la qual vaig á fer una senzilla pero exacta descripció.

Al Nort del pich de Sant Llorens, á dugas lleguas escassas del monastir, s' aixeca un turó dret com una estaca, qual superficie no coneix las caricias de la fecundant naturalesa, ja que 's troba erm y pelat com las rocas que 'l componen, no obstant de verdejar entre sas es - cletxes los brins d' herba, que poden aferrarshi. Tal es Mont-Cau.

Baixant per la torrentera, que forma aquesta montanya en la cara del Sud, á mitja costa 's troba la grandiosa entrada de la cova Simanya, ample esboranç de forma elíptica punxaguda obert de dalt á baix.

En mon concepte la tal cova deu sa forma d' entrada nò al alsament de la muntanya, sinó á la corrent d' ayguas, que reliscant de la part superior cap al fons del torrental, debian á cópia de sigles esllabissar la roca, donantli una forma enterament desigual al interior de la bau-ma. Per arribarhi, s' ha de travessar un bosch de diferent espessura; y costejant Mon-Cau en una elevació mitjana, s' presenta á l' esquerra del caminant la obertura de l' expressada cova. Mideix (1) 3 canas d' ample per 8 d' alta. Pujant entre rocas y matas de boix y romanins, després d' una ascensió de 16 passas caminadas ja sota la volta, guanya la cima y 's troba l' fatigat viatger sota l' arcada d' un temple gótic. Es lo més bonich de la cova Simanya. Quan á dalt s' arriba, muda la temperatura de calurosa en fresca, produïda per la corrent d' ayre, que surt del interior; y un carrer que figura l' túnel de carril, en son principi, es lo primer que s' ofereix á la vista. Pera major claritat l' anomenarem central; té la direcció de Sud á Nort sota l' turó de Mont-Cau.

A l' esquerra de l' entrada, s' hi veu un forat, al que 's puja per una rampa de roca (1 cana,) té de llarch unes 20 passas; á cada banda s' presentan algunes cavitats de poca fondaria; veyentse á ma dreta, estalactitas ressecas per la falta d' ayga, que algun temps despertaria la soletat d' aquell retiro. Com es de poca importància, no estranyo que cap dels autors que he llegit ne parle.

Tornem al carrer central.

Lo cronista Pujades (2), y en Pi y Margall en sa Espanya pintoresca, donan una pobre relació del interior de la cova. Aquell s' espanta devant de las cavitats tenebrosas; pensa, tem... y s' entorna, encara que atrevit pera lluytar ab l' animal feréstech, que 's creya habitar en aquellas entranyas subterràneas. Aqueix no avansa, ni es tan atrevit com en Pujades; y 's contenta més en fer pinturas de poeta, que en descriurer lo que tant lo sublimava. Seguí, no obstant, la cova fins á topar ab un estany d' ayga, que l' detura.

Dos anys consecutius he pujat á Sant Llorens, y dos vegadas he visitat la cova Simanya. En Juliol de 1883 vaig trobar l' estany d' ayga, que refereix en Pi y Margall, mes nò en lo lloc que l' posava en Pujades. A 26 del Juliol passat, vaig fer la segona excursió acom-

(1) Aquestas midas, com las que vindrán, no son matemàticament exactas; son presas á cop d' ull.

(2) Citats per mon amich lo malaguanyat Dr. Vergés en sa obra «Sant Llorens del Munt, cap. 3.»

panyat d' altres persones; y l' aygua que l' any passat me privà de seguir totas las encontradas de la bauma, aquest any ja no existia. Per lo que 'm va ser possible seguirla tota, arribant fins ahont podia penetrar mon cos aplanat.

Ja recordarán mos lectors, la posició del carrer central. En son principi es un túnel de carril; las parets están formadas per llatas de roca inmensa, que muntantse de llarch á llarch l' una sobre l' altra, van á topar al sostre, ahont se lligan tan fortament, que un furiós terratremol seria cobart per' arrebassarlas. A mida que s' interna, la llum pert sa fortalesa; y al resplandor de las atxes se camina ab bon xich de pena, ja que la volta s' abaixa fins á tocar la testa; en tot ella 's veu lo rocam per l' estil de l' entrada, encara que ab més esquerdas. Termina ab un forat impenetrable per sa petitesa, dintre del qual s' inclina la roca formant esquerdas horisontals ó aplanadas, incapassas de contenir lo cos d' un home. Pera seguirlo empleárem un quart d' hora.

A la meytat del carrer central, s' obre á l' esquerra un altre carrer, que de moment no 's veu perque s' entra enlluhernat, y perque las rocas que surten de la paret, projectan á las de més endins un ombra. Aqueix carrer, que anomenarém transversal, segueix lo nivell del central; li es perpendicular, y té l' alsada suficient pera que l' home cómodament hi camini. La terra que 's trepitja, es argila; las parets y sostre, roca calcárea bastant esquerdada, del qual penjan, á trets, estalactitas, que jo crech no mereixen tal nom puig no tenen la figura d' un cono capbussat, sinó de roca mes ó menys tornejada per l' aygua, que á temporadas la gratinya.

Després de 5 metres de camí en que s' ha perdut tot rastre de llum natural, se presenta á la vista una plassa casi triangular, qual base mideix uns 14 passos. Aquí s' abaixa l' sostre, y sembla que la muntanya vagi á prempstar al atrevit que s' hi fica. La part central més interna toca en molts punts á terra, servint de pilastre per aquellas voltas subterràneas. A cada part s' hi veu un carreró, que 'n direm de la dreta, y de l' esquerra.

Com lo cronista Pujades parla d' una plassa, que venia després d' un estany d' aygua en lo carrer transversal, se 'm figura que seria aquesta, ja que en tota la cova no 's troba capacitat igual; y l' aygua que á las horas existiria, avuy no existeix. Seguits los carrers central y transversal, nos trobém á la plassa.

Diferentas son las ondulacions de roca que la contornejan: forman un aspecte bastante agradable aquellas penjarellas de roca y estalactitas poch primorosas: mes al fons en que l' sostre s' aplana, y l' terreno

declina en son nivell, muda la impresió: s' apodera d' un hom aquellà basarda que regna en las baumas, la fredor de la roca circula per las venas, y s' ovira per tot arreu un misteri de sublimitat que se sent, y no s' explica.

Seguint lo carreró de la dreta, á pocas passas s' ha de caminar mitj assegut per rahó del sostre que en uns punts s' abaixa més que en altres: de quan en quan se troban bassals, ahont s' escorre l' aygua per la roca, en la que, deixant las sustancias calinas, forma las estalactitas en sa major part poch notables per sa grandària, mes si per la manera ab que son formadas; puig se veuen crostas ondejadas, de las que penjan com agullas, relliscant per dintre y fora las gotetas d' aygua, que brillan mágicament al débil raig de las atxes que 's portan. Seguint més enllá, s' troba á mà esquerra unas picas horisontals, travalladas per l' aygua en la mateixa pedra, á mitj pam d' alsada sobre l' paviment. Forman en sa vora esses capritxosas; son de roca com lo restant de la cova; y dos anys seguits las he vistas secas. He sentit á dir, que en los anys de sequedad se troba aygua en la cova, y en los de plujas y humitat no se n' hi troba.

Aquí la respiració s' fa massa fatigosa per la pena ab que 's camina; la muntanya s' aplana més y més; no s' veuen sinó esquerdes per tot arreu, la curiositat aumenta per trobar quelcom de nou; se camina á quatre grapas, de llarch á llarch, però l' local es impenetrable. Si l' entrada es dificultosa, la sortida encara més; no podiam girarnos, y caminarem en darrera fins á tenir espay pera reposar del cansament, que arrancava de tot lo cos una suhor copiosa. Per examinar la veritat de que existia en aquellas cavitats alguna corrent d' aygua, varem determinar separarnos, apagar las llums y escoltar. Es indescriptible lo fantástich d' aquella escena. Nos trobam rodejats d' una fosca incomparable, de la negació absoluta de la llum, que may arribá fins aquell abisme; un silenci sepulcral, fatídich, lo sublima; sols l' interromp lo dring agonitzant de l' aygua, que al caurer, fa arribar á tal fondària sas onas sonoras ja perdudas y desfetas. Sota nosaltres ressonava un buyt quan ab lo bastó picavam la roca del paviment; pot ser hi havia una bauma més grandiosa que la que habitavam. Las corrents d' aygua no hi existeixen. Tot es quietut, tot es repòs, tot dorm en aquella caverna espantosa, que com un criminal espera que l' Altíssim ó la sumergeixi, ó la tregui á la llum del dia.

Encesas las atxes, tornarem á la plassa, punt de divisió dels dos carrerons. Anem al de l' esquerra.

Forma ab lo de la dreta un àngul agut, qual vértice es la plassa,

L' any passat tenia en lo traspol una gran bassa d' aygua, que l' feya impossible de seguir; mes enguany, estava completament sech, y pogué recórrer fins al extrém. Té l' entrada mes alta y rodona que l' de la dreta; la construcció es la mateixa, roca calina (y á mí 'm sembla que en molts punts es silex) per sostre y parets; argila per paviment; cap estalactita: algunes estalactitas, y gens d' aygua que 'ns impedis la marxa. A poca estona, també s' abaixa l' sostre, y obliga á caminar á quatre grapas. A l' esquerra té una cavitat á la que 's puja per una rampa suavament inclinada; no s' hi veu mes que la roca, y mideix unes 8 passas. Seguint la via del carreró, s' troba al capdemunt un pou de 1 cana de fondo per 6 peus d' ample, que conté un pilot de terra despresa del sostre. A la dreta se li veu un altre pou, també ab terra y més irregular que l' anterior; després ve una cavitat molt plana é impossible de penetrarhi. Lo sostre dels pouss esmentats son los únichs punts de la cova, que jo recordo sian de terra. Las esquerdes que segueixen á la dreta portan la direcció de trobar á las del altre carreró. Pera seguirlos empleárem en cada hú mitja hora d' entrada.

Tots los que 'ns trobam en aquell soterrani, esperavam veurer la llum solar, y respirar l' ayre que puja y baixa per la montanya, robant á las flors l' aroma silvestre. Lo rocàm y la fosca pesant sobre nosaltres, va obligarnos á empenderer la sortida. Aixís es, que deixant lo carreró de l' esquerra, arribárem á la plassa, sicantnos desseguida en lo carrer transversal. Eram encara un tros en dins, quan un raig de llum va ferirnos; ella 'ns guia vora l' portal, però tan ilusionats, que seguim una direcció contraria á l' entrada de la cova. Un raig de llum elèctrica no presenta un aspecte més fantástich; semblava que vingués de dintre, y venia de fora. Ella 'ns ensenyá la direcció del carrer central, per ahont tornárem sota l' arcada magnífica, que forma l' entrada de la cova Simanya.

JOSEPH CALONGE, (escolapio.)

ANIVERSARI

Un any ja fa, mare meva
que tot sol me vas deixar:
un any que m' apar un somni
de depressa que ha passat!

Tant que 'm passa 'l temps depressa
no fent res més que plorar!
pels que 'l goig los afalaga
deu ser resplendor d' un llamp.

Si tú veus le que jo peno
entre la gent, assí baix,
si tú desde 'l cel ho esmentas,
fins al cel t' hi has d' anyorar!

¿No vas ser assí prou màrtir?
¿no vas per mí sofrir tant,
que fins ja sent á la Glòria
jo te l' haig d' ennuvolar!

Los temporals d' esta vida
me llenan d' assí d' allá,
y mas arrels mitj podridas
ja en lloch poden arrelar.

Mes, ¡ay mare! mare meva,
com anyor la llum brillant
cercat sempre de tenebras
en aquesta trista vall!

No poguer ser may la fruyta
que tempta del goig que fà,
sinó 'l corch que mata l' arbre
dins la soca roseant!

Lo doll d' aygua crestallina
no poder no, esser may,
sino 'l gorch llenant miasmes
que empesta tot son voltant.

No poguer ser may l' aucella
que canta sa llivertat,
sinó l' óliva que xiscla
de nit, entorn del fossar.

No poguer ser bona espiga
sent florit entre bon blat,
sinó 'l jull al qui Déu mana
arrencal per ser cremat!

Vinga 'l segador quan vulla
y que m' arrenque del camp,
mal per fe' eterna ta glòria
creme jo una eternitat.

Y quan ja esment ningú tinga
del foch que 's menja 'ls pecats,
l' Angel bó esvente mas cendras
dintre un vuyt de fosquetat.

EMILI COCA Y COLLADO.

Á LA GRANDE CHARTREUSE

A mon amich y company de viatge D. Tomás Batlló.

RAN las quatre del matí del 11 d' Agost de 1883. A n' aquesta hora sortia de la petita vila francesa de *Saint Laurent* del pont un tívoli arrossegat per dos brioses cavalls, emprendent lo camí del desert que conduheix fins dalt de la Gran Cartuixa. Los tres viatgers que dins del cotxe nos trobam, aprofitavam aquella hora per admirar la sublimitat y celebrar la sorprendent expedició al monastir francés.

Al entrar en lo desert y quant encara lo poblat pels arbres no era molt extens, lo primer edifici que trobárem fou una iglesia arruinada, de la qual sols se conservan algunes parets y alguns fragments de la teulada. Aquest gloriós monument, ahont se tancaren los cartuxos durant lo fatal temps de la revolució francesa, porta son timbre de glòria.

Allí moraren victoriosament los religiosos durant lo terrible siti: expiats mes tart foren degollats, coincidint sa mort ab l' incendi de la modesta casa d' oració. Pera aixó acostuman cada dissapte dos dels de la comunitat baixarhi á fer devoció devant del altar de pedra ahont foren assassinats; que es lo mateix altar ahont moltes vegadas s' agonollaren los reys de Fransa que se dirigian á la cartuxa.

Poquet després, y quant impresionats ab aquest relat dirigiam una darrera mirada al edifici que s' oculta detrás d' una grossa penya, se ns presentá al devant l' elevada cúspide de la muntanya *Guerus*,

á qual peu serpenteja lo riu *Guiers-mort*, y que segueix al costat de la carretera del desert.

A pochs passos d' aquesta montanya nostres ulls descobriren un altre edifici d' aspecte sever é imponent. Guardayan las finestras de la rígida mansió espessas reixas; las portas estavan tancadas y al passar prop d' aquella morada no apercibirem ni lo mes petit soroll.

—¿Qué es aquest edifici? preguntarem á nostre company M., que havent fet diferentas vegadas aquest viatge coneixia pam á pam lo terreno.

—Es la *Fourvoirie*, que es com si diguessim lo taller ahont se destila lo licor que dona tanta fama á la *chartreuse*.

—¿Y á qué vé aquest silenci?

—Es que los monjos encarregats de confeccionar lo licor guardan la mes gran quietut, puig sols se 'ls permet parlar en las horas que pera descansar se reuneixen en lo pati. Durant lo travall están tancats en celdas independentas y dins d' ellas cada un verifica diferentas operacions de preparació del licor. D' un d' ells passa á un altre y aixís ignoran tots ells las diversas operacions que 's fan y no poden endevinar lo secret que dona tanta fama al licor d' aquell país.

Férem alto al peu d' aquest edifici y una agradable olor impressioná nostre olfat; aquesta olor era de plantas aromáticas, ab las que 's confecciona l' ans-dit licor.

Al haver deixat la *Fourvoire* nos trovarem voltats per una cadena de altas é interminables montanyas y que nos feren l' efecte d' un túnel interminable.

Passada aquesta cordillera en lo marge dret del *Guiers* cridaren nostre atenció unes fàbricas de fundició de metalls que perteneixeren als cartuxos, que foren los primers enginyers d' establiments metallúrgichs.

En tot això lo sol comensava á estendres iluminant las puntas de las montanyas que formavan la vall per entre la qual reliscan las ayguas del caudalós riu. Res mes pintoresch que aquell espléndit panorama. Lo camí descriu diferents trassos y per mes que avansessim ab pressa, may deixavam lo bosch; may perdiam de vista aquellas montanyas y rocám que comunicavan al quadro tant bell de la naturalesa un aspecte misteriós. Pera completar l' efecte se 'ns presentá al devant un pont estrany, enclavat entre duas formidables penyas, sostingut sobre un fondo precipici sota'l qual se precipitan las ayguas del *Guiers-mort* fent estrepitos soroll. Lo pont s' anomena de *Sant Bruno*.

Descendirem del cotxe y abocantnos per la barana de pedra contemplarem llarga estona aquella maravella. Després dirigirem una mirada entorn nostre y divisarem sobre mateix del pont y dalt d' una elevadíssima muntanya una paret blanca; la primera paret que 's veu de la cartuxa venint pel desert.

Molt, no obstant, nos restava caminar, pero molt, també nos quedava encar pera admirar.

Una mitja hora escassa haviam corregut després de passat lo pont de *Sant Bruno*, quant feyam alto devant d' un grandiós edifici que mes trassas tenia d' ésser un convent que res mes.

Era la *Correrie* y efectivament no 'ns enganyaren al aventurar que tenia trassas de convent. La *Correrie* se fundà en son primer temps pera servir d' assil à la comunitat dels cartuxos avants d' estar edificat l' actual monastir. En la actualitat hi ha una escola de sorts-muts sostinguda per los mateixos cartuxos y á la que hi acudeixen infinitat de sers desgraciats de la comarca.

Aquest edifici, implantat en una planuria, s' aixeca al peu d' una muntanya de forma raríssima. Desde l' mitx d' ella fins á la falda està rublerta d' arbres, pero desde l' cim fins allá ahont arrenca l' bosch, tot es roca viva, y tant sols de poch en poch s' hi veu algun grup de petitas herbas y raquitichs arbres. Lo edifici està voltat per un' ample y extensa muralla. Aquesta sagrada morada ha passat per una pila de vicissituds, y la memoria d' aquest edifici viurà eternament. La iglesia, que s' aixeca en lo mateix lloc que ocupà la primera que fou cremada per las turbas incendiaries, conserva sobre la porta una lápida que pertenesqué á l' antiga y en la que s' hi ostenta la inscripció següent:

M. CC. XC

VIII KL. AUT.

+

FUIT. L'. LAPIS. POSIUS.

y que segons consta en la traducció d' un llibre que l' conserje nos mostrá, vol dir: *Aquesta lápida fou posada lo 8 de las Kalendas d' Agost del any 1290.*

Al poch d' haver deixat la *Correrie* arrivarem al peu del *pich de l' àguila*, una de las curiositats del desert y de la que 's contan infinitat de llegendas.

Dalt del altíssim pich de l' elevada y estreta penya, se distingeix una creu que no s' arriva á concebir com pogué ésser clavada allí.

Mentre uns diuban que un penitent pera obterir l' absolució de sos pecats permeté clavarla allí dalt y puja á cumplir sa prometensa, altres asseguran que la tal penya ha sigut arrancada de dalt de la muntanya per la forsa de las ayguas y del vent, y arrossegada fins á aquell punt quedá arrelada ostentant en sa punta la creu que degué perteneixer á alguna ermita que hi devia haver quant estava enclavada la roca avants de despendres de la muntanya.

A la contemplació d' aquesta immensa mole se despertá en nostre cor lo recort de la muntanya de nostra patria, lo Montserrat. En las muntanyas de la *Chartreuse* com en las de *Montserrat*, s' hi veuen aquellas agrupacions de rocas de formes estranyas y maravellosas.

L' excursionista, després de deixar lo *pich de l' àguila* atravessa un túnel d' uns vuyt metros de llarg per tres d' ample. Tot seguit d' aquest túnel un segon se 'ns presenta á la vista, pero sa fondaria y disposició, perque en son interior forma una curva, nos obligá á fer descans avans d' entrar dins d' aquella foradada penya.

Eran las set del matí. Feya tres horas que haviam sortit de *Sant Laurent*, y un' hora, aproximadament, nos faltava pera arripiar dalt del convent. Tot just á n' allí, qu' era la part més frondosa del bosch, comensava á clarejar. Lo cant dels auells que despertavan nos feu experimentar una emoció d' alegria, y aixecant los ulls en l' ayre contemplarem los raigs del sol que á través del espés fullatxe venian á saludarnos.

A travessarem lo segon túnel y després d' ell passarem pel *pont de Sant Pere*, atravessat lo qual deixarem lo riu á la dreta, y prenen different camí del de la corrent, nos allunyarem del *Guers*, que no tornarem á trobar fins á nostre regrés.

Si fins en aquell moment la carretera era plana y poch inclinada, á escassos metros del *pont de Sant Pere* lo camí es estret, tortuós y horizontal. Ab pena comensarem á pujarlo, y després de ferhi uns tres quarts de camí descubrirem l' edifici de la *Grande chartreuse*.

Lo cotxero feu petar las xurriacas, los cavalls comensaren á trotar y als pochs mínutos nos posarem devant de la porta del convent.

La porta d' aquest sempre está tancada.

Trucarem y després d' un breu rato d' espera comparegué an llech y després de preguntarnos si en nostra companyía hi portavam cap senyora y obtenint resposta negativa, nos franquejá la entrada, fentnos esperar dins d' un ample patí, en lo que hi ha un bonich y ben cuydat jardí.

Mentre esperavam que vingués un del monjos pera que 'ns

designés habitació en una de les celdas del monastir, varem pregar - tar al incansable company M.

—¿Per qué nos han preguntat si en nostra companyia hi venia cap senyora?

—Perque en aquest convent tant sols poden entrarhi los homes.

—¿Y los casats com ho arreglan?

—Deixan la senyora en un altre edifici que hi ha al costat d' aquest y que está cuyat per monjas.

Satisfeta nostra curiositat vejerem arriar fins à nosaltres à un religiós ab un hábit de bayeta blanca, y després de feros un respectuós saludo y cambiarnos algunas paraulas, preguntantnos ell per nostra patria y dirnos lo temps que havia estat à Catalunya, nos accompanyá à nostras habitacions.

La tarde d'aquell dia la aprofitarem pera fer un' assenció al *Grandsoom*, que's troba à 1,500 metros sobre la cartuxa, y per la nit tornats al convent portarem lo decidit propósit de visitar aquest pera entornárnossens l' ensendemá.

A las nou del vespre la campana nos eridava à los que voliam anar à recorre l' edifici.

Uns vint forasters nos reunirem en lo menjador, y accompanyats d' un llech comensarem à visitar las dependencias de la cartuxa.

«Lo monastir està à 970 metros sobre l' nivell del mar,—digué l' accompanyant—y son fundador que fou Sant Bruno, edificà també altres ermitas d' aquesta comarca.»

Lo primer que visitarem fou l' iglesia. Segons una lápida que hi ha sota del cor, la construcció del edifici data del any 1413. En ell s' hi ostentan diferentas pinturas de mérit y framents arquitectónichs divins. L' estil que generalment campeja en sa construcció es lo gótic: gótics son los portals y sas finestras mostran també l' estil gótic.

Passada aquesta, entrém en lo capitoli, ahont admirém hermosas pinturas y celebrats tapissos. Recorregut aquest, visitém lo claustre: l' ample y llarch claustre d' estil gótic exceptuant las finestras que comunican ab las celdas dels cartuxos y las que s' obrien fa poch temps sense donárlashi lo mateix estil bisanti del resto del claustre. Ab los diferents incendis que ha sofert lo monastir, molt han rebut los fragments arquitectónichs del claustre. puig las magníficas enmotlluras que hi havian, han sofert moltes mutilacions; averías dificilas de restaurar.

Pero al penetrar en lo claustre, ja no se sent lo burgit que s' escolta en las altres dependencias del monastir; no s' ou lo reso dels reli-

giosos, ni las conversacions dels forasters; una pau mortuoria se nota.

Totas las celdas, que son trenta cinch, están tancadas, y alguna d' elles está buyda, no habitada desde que morí l' últim cartuxo que visqué en ella.

Nostre accompanyant fentnos parar, trucá á una d' ellas y aparegué un monjo.

Jo vaig estremirme involuntariament. La figura d' aquell home era alta, seca, y vestia l' hábit blanch de la comunitat.

Nos feu pas, y tots penetrarem á visitar sa celda.

Jo, al passar devant d' ell, vaig dirigirli una mirada de compasió y de carinyo, y ell, notant sens dupte que jo l' mirava, baixá los ulls y fent una cortesia tancá la porta sense que l' tornessem á véure ni á nostre regrés.

L' habitació dels cartuxos consta d' una sala ahont hi há un llit y una cadira, y una saleta ahont s' hi yeu una petita llibrería, un Sant-Cristo y un cap de mort. Al peu de l' escala tenen un taller y un hort ahont travallan los monjos durant las horas que tenen lliures. Quant se troban per casualitat dos cartuxos, no s' diuhen una paraula, y sòls se 'ls permet tenir conversació mitj' hora cada dia.

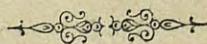
Com á complement de nostra visita, vejerem lo cementiri y la biblioteca. Lo primer, es una mansió senzilla, ahont hi han varias creus qu' indican las sepulturas dels cartuxos. Lo segon edifici conté diferents volúms, alguns d' ells mitj' cremats que perteneixeren á la primera biblioteca que contá lo convent y que fou cremada junt ab lo monastir.

Avants de despedirnos, l' amable guia nos preguntá si voliam sentir lo reso de las dotze de la nit. Contestarem afirmativament, y á las dotze trucava á la porta de nostre habitació avisantnos que ja havia comensat aquell.

Embolicats ab mantas y tremolant de fret, nos instalarem en una tribuna de l' iglesia, en la que poch menos que á las foscas resavau los de la comunitat.

Lo rellotxe marcava la una quant nos ne tornavam á las celdas, esperant que l' auba despertés pera despedirnos d' aquell monastir.

JOSEPH REIG Y VINARDELL

ÍNTIMA

¡Y qué depressa que va 'l temps María!
Ja retorna Totsants; ja las riveras
del Llobregat, que ahí tant verdejavan,
s' enllotan y 's mustigan y boyrejan;

Ja no s' ohuen cansas per las masías
ni pel boscatje xarroteig d' aucellas;
sols nit y dia passa la ventada
carregada de pols y fullas secas.

¡Y quina soledat que hi há al defora!
fa fret, plovisca, 'l Llobregat gemega,
y tot lo cel que l' horizont agafa
s' ompla de núvols de color de cendra.

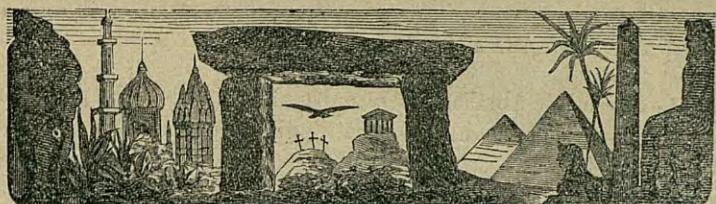
¡Adéu Bon temps! Ja no podrem, María,
torná al molí de bon matí á la fresca,
ni anirém cap més nit al clar de lluna
á seure pels pedrissos de las eras.

Reclosos en la llar y á mitja tarde
veurém com se fá fosch de la finestra,
y escoltarém los cants de la velluria
al viu flam de las asclas qu' espürnejan.

Y passarém aixís dias y dias
fins que vindrá Nadal que 'l cor alegra:
tornará ta germana qu' es al poble,
y semblará qu' al mas tot lo mon hi entra.

FRANCISCO BARTRINA.

LO CURBAN BAIRÁM

Lluny acaban de perdres los ressons de las músicas y la veu del canó que omplian l' espai ab sos remors. Lo poble s' vestí de festa durant los quatre darrers dies, aixecant ab la pregaria sa ànima á Déu y commemorant lo sacrifici del gran patriarca Ibrahim, legendari en totas las religions de las rassas árias y semíticas. Lo Curban Bairám, gran Pascua mahometana, s' ha celebrat ab la pompa que l' cult mana y las costums estableixen, igualment en lo palau del soberà que en l' alcázar del rich, en la tenda de drap del beduhí y en la humil barraca de palla del felláh.

Y es que eixa festa té una importància excepcional als ulls dels islamitas, que consideran la rassa d' alarbs com descendenta de Abraham. La creació judaica ha passat naturalment transfigurada al llibre del Profeta, com tantas altres que arrancades al fons del pensament per la inventiva creadora dels pobles de la India, prengueren forma primera en los Vedas y en evolucions sucessivas anaren rodolant per los còdichs sagrats de casi tot lo mon. Riquíssima en eixa mena de recorts es la religió musulmana, que fins consagra la existència de Maria com revelació de la puresa del cos y del esperit entre una gent sensual, de apetits desordenats y de vida que girà sempre en l' estret cercle de son grosser instint.

Lo sacrifici de Abraham es recordat ab major devoció, per quan en lo santuari de la Meca, vers ahont se dirigeixen matí y vespre los ulls de tots los fidels quan entregan al vent que passa las oracions tremolosas de sos llavis, se guarda la pedra negra que lo vell patriarca rebé del arcàngel Gabriel pera edificar lo primer temple á la magestat de Déu, y es aquella sens dupte la reliquia mes estimada per los sectaris de Alab. Ells se creuhen los nets y rebrots de tan antiga soca, y naturalment, celebren sa festa com si fos diada en la casa payral que conmemora l' allunyat recort de sos ilustres avis.

Lo gran Bairám, anomenat pér los àrabs *El Dihye*, es en primer terme una festa patriarcal y sa celebració en la familia dona lloch á certas solemnitats qualas descripcions no careixen de interés. Comensan lo deu del mes *zu l-heggeh* durant per espay de quatre días en los que suspenen los creyents tota classe de travalls. Los tres primers se consagran exclusivament á alabar la bondat de Déu y la vinguda de son ungit en la terra, mentres que lo quart s' anomena *el nahar Ali*, lo dia de Ali, en recort d' un dels primers deixebles y generals que seguiren á Mahoma.

En la festivitat del dia deu comensan las ceremonias en la llar per la oració que tots los membres de la familia fan á la matinada, quan los primers raigs del sol despuntan sobre 'ls horizonts de arena del desert. De cara á la Meca, las mans tornantse en moviments acompasats de las orellas als genolls, lo cós dret unas vegadas y altras ajegut sobre las camas ó doblegat lo cap á terra, tots uneixen sas veus en confusa plegaria exclamant piadosament: *Ashadú an ilahú illa Alah: huá ashadú anna sidna Mohamed rassul Alah*. Crech que sols Alah es Deu y crech que nostre senyor Mahoma es l' enviat de Alah.

Segueixen las ablucions del cos, que deuen diariament rentar sas impuresas. Acabada eixa segona ceremonia, qualas minuciositats no poden detallarse, s' avansa l' cap de casa ó gefe de la familia y demana que li portin un anyell, que deu immolar en conmemoració del sacrifici de Abraham.

Aquell es lo moment solemne. L' aigua ha de purificar també á la víctima, y per aixó l' pare mulla sas mans y comensa á passarlas per lo cap del animal, seguint son cós per lo coll, esquena y ventre. Altre cop se mulla pera rentar los nassos y orellas del anyell y finalment murmurant la frasse *Alahú ahbar*, Deu es gran, clava l' coltell á la gola de las victimas, sostenintla en sos brassos al brollar la sanch, qual vapors pujan fins á Alah com encens propici á ferli redimir los pecats de la familia.

Sempre s' aplica lo sacrifici á la salut d' algun de sos membres, preferintse una de las donas. Estripada la víctima, sols se guardan las entranyas que no poden utilzar com aliment: del cós restant se'n fà caritat á qualsevol família pobre del veïnat, puig may deu aprofitarse en la mateixa casa. Y considerat ademés lo Bairám com festa de perdó y de goig comuns en la família, senyalant lo moment de reconciliació entre 'ls homes, manan també la costum y la lley escrita pel Profeta que durant sos días l' amo gratifiqui al criat, lo senyor perdoni al esclau, lo rich audi al pobre, lo bó de cós assisteixi al malalt desvalgut, y aixís confosas las plegarias de tots á la darrera hora de la tarde, quan lo dia vá finant en l' allunyat confi dels mars, s' aixequin fins á Deu en la ditxa y la alegria, com avants li oferiren en holocauste ab lo Ramadan lo dejuni y la penitencia.

A las festas particulars segueixen las relligiosas. Durant los quatre días se vesteixen de festa las mesquitas; ratllas de ciris llumenan en cercle los als minarets desde que l' muezzin hi puja á recordar als fidels ab veu desafinada que comensa lo moment de la darrera oració; y en las amplias sales del temple, en lo pati del estany que conté l' aygua sagrada, en los porxos á columnatas de marbre arrancadas de antich monastir copte, s' encenen innumerables llàntias que la pietat popular paga y l' interés de sherifs y derviches aprofita. També en eixos días se veuen més concorreguts los temples, especialment á las horas de cap al tart, avans de retirarse 'ls arabs á sa casa.

Venen finalment las festas oficials. Lo Khedive es la primera autoritat religiosa, lo capdill dels creyents, y com á tal especie de centre ahont afluheixen tots los poders y gese per dret propi de totas tas corporacions. Aixís es que en la solemnitat de la Pàscua obra de bat á bat las portas de son palau y en gran ceremonia reb las visitas dels notables del país, de tots aquells que van anyalment y al mateix dia á ferli protestas de amor y fidelitat que moltes vegadas ni sent lo cor ni resisteixen la fràgil prova de la desgracia. Que es trista lley de las gentes degeneradas d' eixa rassa lo sometres voluntariament á totas las abyeccions de una política inmoral y de una religió corrompuda, y viure sempre lo cós doblegat á terra sens poguer aixecar l' ànima al cel.

Seguint tal costum, Mahomed Teufick havia donat cita á las comissions dels diferents centres oficials en son palau de Abdin, ahont afluhiren desde las primeras horas del matí lo dia que comensá l' Bairám. L' aparato exterior devia imposar á las turbas miserables d' eixas terras. Un batalló de berberins, la cara negra de quals soldats se destacava

damunt son net uniform blanch, guarnia ab bandera y música la immensa plassa del palau. Parellas de genissars á cavall aturaven las onades de gent que volian devallar fins á las mateixas escalas de la real morada. Del alt de la ciutadella tronava 'l canó en continua salva, y músicas de tota mena acabavan de aturdir als pacífics habitants ab sos desentonats sorolls. En fi, pera 'l arabs que aman lo cambi, la animació, lo moviment, devia aquella ser festa complerta.

Comensá 'l desfile devant lo Khedive dels empleats civils y militars del regne, ab sos uniforms brodats d' or y sos pits cuberts de creus; las ulemas ab sos immensos turbantsverts y sas llargues robes flotants; los sheiks embolicats en sas capas blancas; los caps de tribu dels beduins, negres com la tinta, lluents los ulls de admiració y la mà apoyada al pom de la cimitarra.

Mes tard arribaren las corporacions extrangeras. Los rabins juheus, lo patriarca grech y sos *papas*, lo superior dels frares de Sant Francesch, trobaren modestos fiacles tirats per cavalls arqueològichs pera arribar fins al palau del primcep mussulmà. ¡Oh! á si de comptes molt ha millorat l' Egipte baix lo punt de vista de la tranquilitat religiosa desde la conquesta turca, lo qual no es estrany perquè aquell poble dominador sigué en tots temps lo més tolerant de la terra.

Pero la millor hora de la recepció y 'l major brill de la festa se reservaren al cos diplomàtic y consular acreditat en Egipte. A las deu del matí comensavan á arribar á Abdia las carretelas que conduïan los representants extrangers, fent llàstima veure aquells infelisos, plantas exòticas en africana terra, cremant y suant sota 'l calor de sos uniforms y 'l pés de sas bandas y creus. Los centinellas presentaven armas, los uigiers cridaven, y 'l mestre de ceremonias se desfeyá en cumpliments quan las músicas tocaven la marxa nacional de cada pais pera regalar las orellas de son agent. De goig saltá un amich que coneix molt al sentir que li dispararen l' himne de Riego.

Reunida la comitiva en las antesalas, se dirigi al saló del trono y formá 'l cercle entorn l' ombra de monarca que governa aquest país, á qui 'l degá dels diplomàticxs manifestá 'l desitj que per deu mil vegadas deu mil Pásquas pogués festejar aytal diada. Teufick contestá que gracies, pensant sens dupte que n' auguravan un xich massa, y acte seguit invitá á sos comensals á sentarse, de lo que doná primer l' exemple.

Se parlava baixet segons mana la etiqueta cortesana, mes aviat ningú digué paraula, esperant los aconteixements. La vista é inspecció de la sala ocupá un moment la atenció de tothom, curiosejant mobles

y tapisso tots vinguts de Europa. Del pais no hi ha rés absolutament: tres grans quadros al oli penjats en las parets representan vistas de la terra y sont obra de artistas que 'ls pintaren á tant lo pam. ¡Y pensar que Deu ha deixat de sa má á aquesta gent fins á ferlos olvidar lo selllo característich y la grandesa que tenen los salons orientals, quan aixís los proseriuen de sas casas!

Oberta una porta al fons de la sala, per ella aparegueren una lleió de criats vestits de negre portant á la má chibuks, que entregaren als visitants. Lo chibuk es la pipa de luxo de aquesta terra. Son recipient es de finíssim búcaro ab filets d' or, y en ell se posa 'l tabaco filat de Lataquia que deu sobreixir per los costats, formant lo que 'ls arabs amomenan «la barba de la pipa». Lo canó es de gessamí, círerer ó avellaner y té lo menos sis ó set pams de llargaria; unes vegadas la fusta queda al descobert y altras la volta rich teixit de fil d' or y seda: La boquilla es una pessa d' ambre de la grandor y forma de una obeginia mitjaneta, bastant aplicar los llavis á son forat pera fumar puig no pot ficarse á la boca, y está unida á la pipa per un anell d' or guarnit de diamants ó altras pedras preciosas. Un miller de duros vé á ser lo preu corrent d' un chibuk regular.

Las pipas venian encesas per medi d' una brasa de carbó posada en mitj lo tabach, y com á causa de sa llargaria se deixan descansar á terra, pera preservar la alfombra de las espurnas posaren sota cada una d' elles un plat de plata ricament treballat. ¡Com era ridicol mirar tots aquells cavallers vestits de festa y generalment seríos en rahó de las pocas expansions que en actes públichs permet son ofici, ab lo llarch canó á la boca y la vista de cada hú evitant la del vehí pera no esclatar en riure!

Al poch rato entraren altres criats ab grans safatas de plata cobertas per rich drap de vellut brodat d' or y pedreria. Las destaparen posantse aquest á la espalda, y deixaren veure una cantitat de tassas de fina porcellana montadas al estil del país en copetas de filigrana parecudas á las que en nostras casas serveixen pera tenir los ous durs. La filigrana era d' or, treball que 'ls arabs executan á la perfecció, y 's dividia en tres ó quatre medallons d' esmalte que encuadravan marchs de brillants, perlas, safirs, turquesas y altras costosas pedras. Cada copa valia sens dupte la fortuna de una familia acomodada de la terra, y sols guardava un glop de café espès y aromat com aquí s' acostuma beure.

S' acabá la festa oficial trasladantse 'ls diplomátichs á las habitacions vehinas pera passar sas targetas á la vireyna Emineh Hanem. No

'ls rebé la noble primprincesa, contentantse ab regraciars per conducte d' un hermós eunuch y oferirlos café y cigarros que prengueren mentres venian las carrossas.

Avuy tot torna en pau Freda la sanch de las víctimas, apagadas las llums del temple y guardats en un recó de casa los daurats uniforms y las lluentes armas, creuhen los bons mussulmans que han contentat á Deu perquè han satisfet los homes. No 'ls fà rés que la llepra del olvit rosegui sa ànima, que 'l poble mori de miseria, que la pátria s' acabí en la nit de sas desgracias sens que l' accompanyi un suspir de sentiment. Quan tot vinga á baix, y de la conquesta de Amrú no quedí mes que 'l recort en los llibres y runas per terra, ab lo rosari al puny pera contar las noranta grandesas de Deu, encara murarà lo fidel islamita la eterna cansó que may mor en sos llabis:

¡Alahú ahbár!

EDUART TODA.

Heliópolis 5 Octubre de 1884.

AL MONTSERRAT

Oh Montserrat, la mística montanya,
sublime Sinai de mon país,
qui dibuixá ta silueta estranya
que 'm semblas quan de plé lo sol te banya
la escala de pujar al Paradís?
¿Qui més gran que tu al mon? esglayadores
timbes y avenchs que fan glassar el cor,
postes de sol y espléndides aurores,
tempestats com en lloch fascinadores,
¿qui més gran que tu al mon? Sols mon amor.

Tens oretjos y clares fontanelles,
cants y frescor y onades de perfum,
boscos y flors y tota lley d' auelles,
y tradicions fantàstiques y belles
hont lo cor del poeta s' hi consum
y pera ferte encara mes ditxosa
volgué posarte Déu un cel al cor,
una cort d' angels y una Reyna hermosa...
Jo igual que tú, montanya misteriosa,
porto dintre mon cor un cel d' amor,

¿Ton origen quin es? ¿Qui l' endevina?
 ¿Ta sublime existencia à qui la deus?
 ¿Fou l' esfors d' una rassa gegantina
 pera escalar la mansió divina
 apilonant tots colossals carreus?
 ¿Ta si quina serà? Quan la trompeta
 del judici per tot sembre 'l terror,
 del fi de tots los mons en la desfeta
 t' esfondrarás al fi vensut atleta
 mes encara en mon cor viurá l' amor.

RAMON E. BASSEGODA.

Sant Esteve Sasroviràs 28 de Novembre de 1883.

